

Preek Johannes 3:5

- Neede, 3 mei 2026
- Kees van Dusseldorp
- Jezus' onderwijs over de Geest – 1

Thema:

Wat de Geest doet...

Orde van dienst:

votum en groet

Psalm 115:1,2,3 (DNP) Niet onze naam moet lof ontvangen, Heer

verbondsvernieuwing 6^e bede: Breng ons niet in beproeving, maar red ons van het kwaad.

Lead me Lord / Leid mij Heer

inleiding **

gebed

lezen: Johannes 3:1-21

1 Korintiërs 2:9-16

Psalm 119:9, 10 Fluister mij in Heer, wat uw wet verlangt

kindermoment

Opwekking Kids 227 O Heilige Geest (begeleiding YouTube)

verkondiging

NLB 360 Kom Schepper Geest, daal tot ons neer (beurtzang: A,V,M,V,M,A)

gebed

collecte

Opwekking 428 Genade, zo oneindig groot

zegen

Gemeente van Jezus Christus

Zet twee dokters bij elkaar voor overleg over een patiënt – en je begrijpt totaal niet wat ze zeggen, ook al spreken ze Nederlands.

Zet twee monteurs bij elkaar die een technisch probleem moeten oplossen – en het voor mij is het abracadabra wat ze met elkaar bespreken.

Zet twee joodse rabbi's bij elkaar die een discussie voeren over theologische vragen – en je hebt het gevoel dat je nog niet de helft begrijpt van wat ze bedoelen.

Is dit het gevoel wat je krijgt als je het gesprek tussen Nicodemus en Jezus hoort? Nou ja, gesprek... Nicodemus zegt een keer iets en vraagt twee keer iets en verder is Jezus aan het woord. Maar goed, laten we het een gesprek noemen. Het is een gesprek op hoog theologisch niveau. En ook al ben ik in de theologie opgeleid, toch kost het mij veel moeite om te begrijpen waar dit gesprek over gaat en wat Jezus precies duidelijk wil maken. En ik heb nog maar het idee dat ik een klein stukje ervan begrepen heb. Ik kan me voorstellen dat sommigen van jullie dat ook hebben. Sommige woorden van Jezus zijn heel duidelijk. Beroemd is natuurlijk zijn uitspraak die we in 3:16 lezen: 'God had de wereld zo lief, dat Hij zijn enige Zoon gegeven heeft, opdat iedereen die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft'. Maar het hele gesprek is niet zo eenvoudig om te begrijpen. Dat vind ik tenminste.

Twee joodse rabbi's met elkaar in een diepgaand gesprek. Nu kun je denken: lekker laten praten, ik hoor het wel als er wat uit komt waar ik in de praktijk iets aan heb. Is het vaak niet zo met theologische debatten, dat het vaak gaat over vragen die niet zo dichtbij je liggen? Is dat eigenlijk met geloven sowieso niet het probleem, dat het vaak zo zweve-
rig blijft, zo spiritueel of zo filosofisch, maar zo weinig praktisch? Als al die theologen en dominees nu eens in de zorg zouden gaan werken, of in de bouw, of in het onderwijs? Of denk je dat nooit 😊?

Toch is het in dit geval niet zo slim om deze twee rabbi's maar gewoon te laten praten. In de eerste plaats niet omdat Jezus aan het woord is. En als Hij iets zegt, dan kun je maar beter luisteren. Trouwens, ik wil dat ook graag: Jezus spreekt woorden die het leven openleggen, die ons als mens ruimte en blijdschap geven, die ons bij de Schepper brengen. Woorden die inzicht geven, die hoop bieden, woorden waaruit liefde spreekt, die een weg wijzen. Niet slim om bij Hem weg te lopen, ook al begrijp je lang niet alles.

Maar in de tweede plaats: omdat dit precies het probleem is waar hun gesprek over gaat: Kun je in het gewone leven Gods werk ontdekken? Wat is de betekenis van jouw leven? Gaat het alleen maar om de worsteling om het vol te houden, om plezier te hebben, om je taken goed uit te voeren. Of is er meer dan je kunt zien en kunt voelen? Kan het leven een hogere kwaliteit krijgen dan het dagelijks bestaan? Kun je groeien in vrede, in vreugde, in vrijheid? Ook als je een doener bent, nuchter, met twee benen op de grond. Of als jij voor je gevoel niet zoveel ophebt met geestelijke dingen? Is het nu echt nodig om iets aan je geloof te doen? Kun je iets van Gods werk ontdekken in de wereld? Misschien zelfs iets van Gods heerlijkheid ervaren? Hoe dan? Daar draait het gesprek tussen Nicodemus en Jezus om.

**

Laat ik proberen het gesprek tussen Nicodemus en Jezus te verduidelijken. Wat zeggen ze eigenlijk, wat bedoelen ze en wat gebeurt er precies tussen die twee?

Er is een joodse rabbi, professor Nicodemus, lid van de Hoge Raad. Natuurlijk hadden ze over Jezus gehoord. Hoe Hij alle offerdieren van het tempelplein had weggejaagd. Hoe heel veel mensen in Hem gingen geloven. Ze hadden er met elkaar over gesproken: 'Die Jezus doet wel bijzondere dingen. We moeten wat meer over Hem te weten komen.' 'Ik ga wel naar Hem toe', zei Nicodemus, 'maar dan wel 's nachts, want de mensen moeten er niet achter komen dat wij in Hem geïnteresseerd zijn. En ik wil wel rustig met Hem kunnen praten.'

Op een nacht klopt hij bij Jezus aan, gaat naar binnen en opent het gesprek. 'Rabbi' zegt hij tegen Jezus, 'wij weten dat U door God gestuurd bent. Anders zou U nooit kunnen doen wat U doet.' Een sympathiek begin, vind je niet? Hij erkent Jezus en spreekt Hem aan als een gewaardeerde collega, ook al is Jezus een heel jonge rabbi, die nog maar net begonnen is: 'U hebt iets van God gehoord. Laten we het daar eens over hebben.'

'Zo werkt dat niet, Nicodemus', zegt Jezus. 'Je kunt alleen iets van Gods werk zien, als je opnieuw geboren bent.' Letterlijk zegt Jezus: 'als je van bovenaf verwekt bent'. Het moet je door God gegeven worden om Hem te kennen. Niemand kan dat van zichzelf. Niet door eigen redeneringen en conclusies. Niet door een theologisch of een filosofisch gesprek. 'Dus' zegt Jezus, 'als jij niet opnieuw geboren wordt, Nicodemus, dan heeft het geen zin om een gesprek te voeren over wat wel of niet van God komt en wat God wel of niet wil. Open je eerst voor Gods Geest. Daarna kunnen we wel over Hem praten.'

'Maar ik kan toch niet voor een tweede keer geboren worden?' zegt Nicodemus. Veel mensen vinden de vragen van Nicodemus een beetje dom. Natuurlijk bedoelt Jezus niet dat iemand opnieuw als een baby geboren moet worden. Toch is Nicodemus niet dom. Hij stelt een slimme vraag, die ook tegelijk een subtiele tegenwerping is. Wat Nicodemus bedoelt is: 'Maar Jezus, dat is toch niet nodig? Ik kan toch zelf nadenken en over Gods werk discussiëren, of ik nu gelovig ben of niet? We kunnen het toch hebben over wat er gebeurt en hoe je dat moet interpreteren? Over wat U zegt en doet en wat U ermee bedoelt? Is het zo radicaal, dat ik eerst een ander mens moet worden, voordat ik Gods werk kan zien? Moet ik eerst in U geloven, voordat U met mij in gesprek wilt? We kunnen er toch gewoon over praten als verstandige mensen?'

'Nee, dat zie je echt fout, Nicodemus', legt Jezus uit. 'Jij zou dat als schriftgeleerde toch moeten weten. Er is een groot verschil tussen het menselijke en het geestelijke. Pas als je geboren wordt uit water én Geest, kom je bij God.' Met 'geboren uit water' bedoelt Jezus onze geboorte als baby, ons menszijn. Dat je leeft op aarde. Met 'geboren uit de Geest' bedoelt Jezus dat God je aanraakt, dat je Gods roeping hoort en aanvaardt, dat God het echte leven in je wakker roept.

'Je kunt alleen Gods werk zien als je geboren wordt uit water en Geest.' Er zijn ook andere verklaringen voor wat Jezus bedoelt. Maar ik denk dat je het zo moet zien: om Gods werk te zien, om zinvol over Hem te praten, moet je niet alleen hier op aarde geboren zijn (uit water geboren), maar ook van bovenaf verwekt zijn. Uit de Geest geboren. Het ware leven bestaat heeft niet alleen een horizontale kant, maar ook een verticale kant. Als je je daarvoor niet opent, mis je eigenlijk alles wat het mens-zijn betekenisvol maakt.

**

Had Nicodemus dat kunnen weten? Ja. Het staat ook in het Oude Testament. Dat wij met onze menselijke ogen Gods werk niet zien. Dat we zijn aanwezigheid niet ontdekken. Dat we zijn liefde niet zien. Dat het leven plat wordt. En kapot gaat in ruzie, onrecht en egoïsme. In het Oude Testament worden bepaalde mensen een ziener genoemd: zij zien meer dan een camera kan vastleggen. Zij begrijpen meer dan de grootste geleerden konden beredeneren. Zij weten meer van de wereld dan ze wetenschappelijk kunnen bewijzen. Zij zien God aan het werk. In het Oude Testament lezen we het gebed: 'Heer, open mijn ogen, zodat ik uw wonderen kan zien'. Ook in het Oude Testament is duidelijk dat een mens niet uit zichzelf de Heer leert kennen en leert liefhebben. Dat een mens niet echt tot leven komt als die zich niet op de Heer richt. Daarvoor is Gods Geest nodig. Daarvoor is geloof nodig. Daarvoor is openheid van hart nodig.

Tja, die Nicodemus. Hij dacht het over Jezus te gaan hebben. Maar het gaat nu over hemzelf: 'Als jij niet uit de Geest geboren wordt, dan kom je niet verder. Met al je kennis en intelligentie, met al je invloed en je gezag. Als je niet laat aanraken door de Geest, levert het je geen wijsheid, geen vrede en geen vrijheid op. Blijf je opgesloten binnen de aardse wereld. Zul je Gods rijk niet ontdekken en niet binnengaan.'

'Hoe werkt dat dan', vraagt Nicodemus nog een keer. Vertwijfeld, onzeker en misschien ook wel met verlangen. 'Tja,' zegt Jezus, 'de Geest waait waarheen Hij wil. Net als de wind. Je ziet hem niet en hoort hem niet. Maar het effect is wel heel duidelijk: je kunt het echt wel merken of iemand God kent of niet. Je kunt het zien en horen of iemand gelooft of niet. Het maakt verschil of iemand van binnenuit of van buitenaf iets vertelt over God.'

'Maar Nicodemus', gaat Jezus verder, 'dit zijn nog maar de dingen die jij ook kunt weten. Jij kent de Schiften. Dit is hier op aarde bekend. Maar als je me nu al niet gelooft, dan wordt het helemaal ingewikkeld als ik ook nog nieuwe dingen ga vertellen over mijn Vader in de hemel. Over hoe Hij de wereld gaat redden door de Messias aan het kruis te verhogen. Over de liefde van God dat Hij zijn Zoon heeft gegeven. Over dat als je in Mij gelooft, je eeuwig leven krijgt. En over dat je als je Mijn licht niet wilt zien, je in de duisternis blijft en verloren gaat.'

**

Lieve mensen, ik heb geprobeerd om het gesprek tussen die twee rabbi's te verduidelijken. En vooral de diepe levensles die Jezus geeft. Of het gelukt is, weet ik natuurlijk niet. Ik hoop dat de kern duidelijk is: Nicodemus dacht even die nieuwe rabbi een gesprek te voeren over Gods werk en Gods wil. Maar Jezus zegt: 'Sorry, Nicodemus. Als je niet opnieuw geboren wordt, heeft zo'n gesprek geen enkele zin. Erken dat God je inzicht moet geven. Bid om een hart dat op Hem gericht is. Stel je open voor de Geest, dan krijgen we een heel ander gesprek'. Het is geen wonder dat het eigenlijk geen echt gesprek wordt tussen twee rabbi's. Als de een vanuit de mens spreekt en de ander vanuit de Geest, dan ontstaat er geen ontmoeting. Jezus is degene die dat doorbreekt.

'Opnieuw geboren worden'. Of beter vertaald: 'van bovenaf verwekt worden'. Dat betekent dat je alleen iets van God begrijpt als de Geest het je geeft. Met als oproep dat je je

voor de Geest opent. Oftewel: als je met geloof naar Jezus luistert. Biddend om je door Hem te laten leren. Niet sceptisch, niet cynisch, niet afwachtend, niet analytisch, niet afstandelijk, niet geharnast, niet met de armen over elkaar. Maar met besef van Gods aanwezigheid. Met openheid voor de Geest. Met overgave aan Jezus. Met verlangen naar het ware leven.

In de kerk is 'wedergeboorte' een dogmatisch begrip geworden. Met een hoop theologische en kerkelijke discussies. En een hoop onduidelijkheid en onzekerheid. Wat Jezus hier duidelijk maakt is: je leert God niet kennen met je menselijke logica, je menselijke intuïties, met je theoretische gesprekken of je bijzondere ervaringen. Je leert Gods werk zien en Gods wil ontdekken, als je je met geloof erop richt. Of, om het met een beroemde voetballer te zeggen: 'Pas als je het doorhebt, ga je het zien'. De wereld van God ligt niet in het verlangen van onze mogelijkheden. Ik kan een boel zeggen, veel boeken bestuderen, dikke discussies voeren, retraites organiseren. Maar als ik niet bid om de Geest, als de Heer zelf mij niet aanraakt, dan blijf ik een buitenstaander. Een oude vrouw die met de Heer leeft, een jongeman die voor Jezus gaat, een moeder die trouw uit de kinderbijbel leest, een vader die laat merken dat hij de kerkdienst belangrijk vindt. Zij zijn groter in het Koninkrijk van God, dan de mensen die veel geleerd hebben, veel kunnen organiseren, over veel zaken een mening hebben, maar die niet op de knieën gaan voor de Heer. Die zich niet openen voor Gods Geest. Aan wie je geen liefde voor God en mensen merkt.

**

De diepe levensles die Jezus hier leert is: pas als de Geest van God je aangeraakt heeft, dan ontvang je het ware leven, ervaar je de liefde van God en ga je in het licht leven. Pas dan zie je Gods werk en leer je het echte geluk kennen.

Nou snap ik heel goed dat dit als een voorwaarde klinkt, waar je niets aan kunt doen. God raakt je aan of niet. God geeft je geloof of niet. Je bent uit de Geest geboren of niet. En daar kun je niet zoveel aan doen. Je hebt het of je hebt het niet.

Als je het zo opvat, dan kun je er helemaal niets mee. Maar dat is ook niet de bedoeling. Dan werpt het je op jezelf terug. In onzekerheid: ben ik ook wedergeboren? Of in oppervlakkigheid: als ik er toch niets aan kan doen. Maar Jezus zegt dit niet om je op jezelf terug te werpen. Maar juist om je over jezelf heen te helpen. Hoor de oproep en uitnodiging van Jezus: 'Geloof Mij! Accepteer dat ik uit de hemel kom! Zie toch dat de liefde van de Vader Mij naar de wereld heeft gebracht. Kijk toch naar het offer dat ik heb gebracht. Ook voor jou! Dan hoef je veel niet te begrijpen. Maar dan zie je wel God aan het werk. Dan hoef je niet alles goed te doen. Maar dan weet je je wel omringt door Mijn liefde. Dan hoeven je al je vragen en twijfels niet weg te zijn. Maar dan blijf je niet op een afstandje staan.' Dat het geloof door de Geest wordt gegeven betekent niet: afwachten. Maar: bidden! Onder de belofte van God: Wie bidt om mijn Geest, zal mijn Geest zeker ontvangen.

**

Ja maar Kees, zo gelovig ben ik niet. Ik heb niet zoveel met dat spirituele, met dat vage. Ik ga toch geen sprong in het diepe maken, als er geen bewijs is dat ik dan goed terecht kom? Laat mij toch nuchter blijven. Tuurlijk ben ik christen. Maar dat hoeft toch niet zo

radicaal? Gewoon het goede doen voor mens en wereld. Daar heb ik mijn handen wel aan vol.

**

Mijn vriend, goed dat je het goede probeert te doen! En tegelijk: het leven is meer dan je kunt zien. Er is dieper geluk dan goede relaties, fijn werk, een comfortabel huis en een goede gezondheid. Er is een grotere toekomst dan er in je agenda past. Er is een oplossing voor de problemen die je ziet en meemaakt. Voor de haat tussen mensen, voor het lijden van geliefden, voor de uitputting van de schepping. Er is een liefde die ook naar jou uitgaat. Er is een wijsheid die je op de socials niet tegenkomt. Er is een leven dat niet uitloopt op de dood. Dat vind je bij Jezus. Open je voor Hem. Elke keer opnieuw. En je zult merken hoeveel nieuwe dingen je ontdekt, nieuwe ervaringen je opdoet, nieuw inzicht je krijgt over mensen, dat je hoop, liefde en vertrouwen krijgt. Kortom, dat je opnieuw geboren wordt. Geboren uit de Geest. En echt anders in het leven staat.

Amen